
Obsah

Úvod k českému vydání 9

Úvod 13

Předmluva 15

Kapitola 1: Ti malí modří psi 18

Raný původ plemene • Plemena, která se dělí o společné předky • Moderní australský ovčák • Chovatelské kluby a registry

Kapitola 2: Úžasní australští ovčáci a psí kariéra 25

Sporty • Psí kariéra: Pes pomocník

Kapitola 3: Standard dokonalosti 33

Ideál • Celkový vzhled • Povaha/temperament • Hlava • Zuby • Oči • Uši • Krk, horní linie, tělo • Přední končetiny • Zadní končetiny • Srst • Barva • Pohyb • Velikost, proporce, síla kostry • Další diskvalifikace

Kapitola 4: Standard v pohybu 57

Souměrný chod • Nesouměrný chod • Zkoumáme strukturu • Pohled na pohyb zepředu a zezadu • Délka kroku versus velikost

Kapitola 5: Jak najít toho správného australského ovčáka 67

Jak najít toho správného chovatele • Správný australský ovčák pro vás • Profil australského ovčáka • Mějte vše písemně

Kapitola 6: Váš nový australský ovčák 77

Příchod domů • Štěněti odolný domov • Převraky • První noc bez matky • Jak si zvyknout na přepravku • Udržení čistoty • Socializace a výcvik • Chůze na vodítku • Jak nalézt tu správnou školku pro štěňata • Preventivní péče • Nový dospělý australský ovčák

Kapitola 7: Odpovědnost plynoucí z vlastnictví australského ovčáka 87

Australští ovčáci žijící ve městech a na předměstích • Pracující majitel • Označení psa • Kontrolovaná reprodukce • Australský ovčák a právo

Kapitola 8: Děti a australští ovčáci 97

Australský ovčák a vaše novorozeně • Od kojenectví k předškolnímu věku • Australští ovčáci a děti ve věku školky • Psi a děti školního věku • Australští ovčáci pro děti před pubertou a v pubertě

Kapitola 9: Domov máme jen jeden 105

Zahrady a výběhy • Psí domečky a kotce

Kapitola 10: Péče o vzhled 111

Srst australského ovčáka • Trénink úpravy na trimovacím stole • Běžná péče • Kartáčování • Koupání • Suché čištění

Kapitola 11: Výživa 121

Základní výživa • Strava • Jak vybrat správné krmení • Doplnky stravy • Metody krmení • Množství krmiva • Důležitost správné výživy

Kapitola 12: Zdravotní péče 135

Očkování a infekční nemoci • Virová a bakteriální onemocnění • Lymská borelióza • Autoimunitní problémy • Znamky onemocnění • Léčba podrážděného žaludku a průjmu • Běžná antibiotika • Prvokové infekce trávicího traktu • Červi (vnitřní paraziti) • Vnější paraziti

Kapitola 13: První pomoc 151

Zásady první pomoci

Kapitola 14: Australský ovčák a stáří 169

Péče • Speciální strava • Péče o srst • Ubytování • Pohyb • Stárnoucí australský ovčák a práce • Cestování • Rozloučení • Smutek

Kapitola 15: Cestování s australským ovčákem 175

Nácvik cestování • Cestovní přeprava • Další věci nezbytné k cestování • Zdravotní náležitosti • Ubytování • Cestování autem • Cestování letadlem • Cestování lodí • Cestování autobusem nebo vlakem • Ztracení psi • Když váš pes nemůže jet s vámi

Kapitola 16: Praktický výcvik australského ovčáka 183

Odměny a korekce • Výcvikové pomůcky • Výuka povelů • Náprava problémového chování

Kapitola 17: Zábavné aktivity pro vás a vašeho psa 191

Canine Good Citizen test (Pes, dobrý občan) • Frisbee • Stopování • Agility • Další aktivity

Kapitola 18: Zrozen k práci 205

Ovčácké vlohy • Hodnocení vrhu • Seznámení s hospodářskými zvířaty • Výcvik hrou • Výuka základních povelů

Kapitola 19: Výcvik ovčáckého psa 217

Prostor na trénink • Výběr zvířat pro výcvik • První lekce u stáda • Směrové povely • Driving (Tlačení) • Příčné tlačení (Cross Driving) • Zahánění/vyhánění z košáru (penu) • Třídění (Shedding) • Pohled zpět (Look Back) • Povely píšťalkou • Týmová práce • Ovčácké trialy (závody)

Kapitola 20: Pracovní kondice 237

Jak svého psa dostat do kondice • Přetrénování a zranění • Australský ovčák a stres • Péče o tlapky • Voda a strava • Výcvik v létě • Výcvik v zimě

Kapitola 21: Psí soutěžení 245

Výstavy • Jak se získávají šampionáty • Soutěže Junior Handlingu (Junior Showmanship) • Závod v obedienci • Přihlášení na výstavu

Kapitola 22: Svět výstav 255

Vypadat jako vítěz • Vítězná úprava • Buďte připraveni • V kruhu

Kapitola 23: Perfektní fotografie 263

Fotoaparáty • Před fotografováním • Běžné chyby • Jak na lepší snímky • Fotografie pro inzerát

Kapitola 24: Genetika australského ovčáka 271

Základní principy genetiky • Využití genetiky v chovatelském plánu • Vylučování dědičných problémů • Některé znaky známé nebo předpokládané dědičnosti • Genetika barev srsti u australských ovčáků • Vazba mezi čelistmi • Dysplazie kyčelního kloubu (DKK) • Zrakové dysfunkce s variabilní slepotou • Chování

Kapitola 25: Chov 297

Chovatelský plán • Rodokmeny • Standard plemene • Stanovení cílů • Chovná fena • Krycí pes • Co byste měli vědět, než se pustíte do chovu australského ovčáka • Genetické vady • Základní genetiky, barvy australského ovčáka, bílá barva • Chov ze špatných důvodů • Vývoj skvělé krevní linie

Kapitola 26: Ptáci a včeličky 309

Chovná fena • Estrální cyklus • Falešná březost • Vaginální stěr k určení správného dne krytí • Prsní žlázy • Krycí pes • Dobrý stav pro reprodukci • Kdy chovat • Krytí • Zabřeznutí • Nemoci reprodukčních orgánů

Kapitola 27: Březost 325

Péče • Porodní bedna • Příprava na porod • Porod • Porodní problémy • Péče o novopečenou matku • Kojení • Poporodní eklampsie • Zánět prsních žláz (Mastitida) • Povaha feny

Kapitola 28: Kojenci 341

Péče o novorozence • Znamky života • Kontrola vrhu • Redukce • Kupírování ocasů a odstranění paspárků • Drápky • Péče o sirotky a štěňata v pěstounské péči • Péče o oči • Pohyb střev a močení • Nemoci štěňat • Sepse a peritonitida • Doporučené očkování a odčervení • Péče během prvních 21 dní

Kapitola 29: Péče o štěňata 353

Dospívání • Výběr perfektního štěněte

Kapitola 30: Miniaturní australský ovčák 365

Historie • Malí modří psi • Povaha a temperament • Varování pro kupce! • Jak nalézt perfektního jedince • Posuzování plemene • Chov miniaturních australských ovčáků • Zdravotní a genetické problémy u mini australských ovčáků • Oficiální postoj k mini a toy australskému ovčákovi ze strany ASCA a USASA • Plemenné knihy miniaturních australských ovčáků

Příloha A: Zdroje informací 373

Příloha B: Tituly, které může váš pes získat 375

O autorce 378

Tato kniha je věnována malému muži mého života a spoluautorovi

Tylerovi Justinovi Taylorovi

Úvod k českému vydání

HISTORIE CHOVU AUSTRALSKÉHO OVČÁKA V ČESKÉ REPUBLICE

Česká republika je jedním z mnoha členských států FCI. Z tohoto důvodu se většina kynologického dění u nás odehrává pod záštitou této organizace.

První australský ovčák dovezený do ČR se narodil, respektive narodila, v říjnu 1994 v USA. Byla jím červenobílá fena Ch. Vore's Crazy Cassandra. Pod číslem 2 byl do plemenné knihy zapsán blue-merle pes JCh. Multi Ch. Kl.Ch. Vet.Ch. A3Ch. a. Imagineer Now or Never JS-E RS-E GS-O DNA-VP, narozený v říjnu 1998 také v USA. Oba jedince importovala Martina Hodková, chs Diandra. Jako třetí byla v roce 2001 do plemenné knihy zapsána fena, dovezená z Itálie paní Petrou Varhanovou, Ch. Billie, která se v roce 2003 stala v chs její majitelky Secret Key matkou druhého vrhu narozeného v ČR. První vrh se v ČR narodil v listopadu 2002 v chs Puella Fera paní Bohumily Huňkové feně Beckie Puella Fera, která se narodila v ČR, měla ASCA registraci, na základě které byla zapsána do Zvláštního registru.

Stý australský ovčák byl do Plemenné knihy ČMKU zapsán v dubnu 2006. Během této doby se narodilo celkem 11 vrhů a bylo importováno celkem 22 jedinců, nejvíce ze země původu – 8 jedinců. Australský ovčák v té době začínal nabývat na popularitě, v polovině následujícího roku se jejich počet už zdvojnásobil. Od roku 2008 popularita australského ovčáka v ČR strmě stoupá, v roce 2008 se narodilo 24 vrhů a v roce 2012 to již bylo celkem 46 vrhů. Je otázkou, zda stoupající popularita plemeni prospívá či škodí.

Za posledních 5 let bylo skutečně importováno v průměru jen 5 jedinců ročně, ale počet ročně zapsaných jedinců stoupá, v roce 2008 to bylo 168 a v roce 2012 už 332 psů a fen. Za posledních 5 let byl v průměru každý 5. vrh narozen ze zahraničního krytí. Na první pohled to vypadá jako hezké číslo, ale ve skutečnosti se genofond v ČR začíná dost zužovat.

K srpnu 2013 je v Plemenné knize ČMKU zapsáno téměř 1 800 australských ovčáků. Chovu se věnuje, ať už více nebo méně, přes 40 chovatelských stanic.

Paralelně s výše uvedeným chovem pod FCI se v ČR občas rodí i vrhy s ASCA (Australian Shepherd Club of America) rodokmeny. Bohužel tento chov je spíš živelný, hlavně mezi majiteli koní, případně majiteli jejich odchovů, kteří, troufám si říct, trošku „naletěli“ a koupili si štěně s průkazem původu, a teprve časem zjišťují, jak se věci mají. Chovatelé, kteří odchovávají štěňata s ASCA rodokmeny, by se měli řídit etickým kodexem, který tento klub má. Na rozdíl od ČMKU (FCI), kde každý pes a fena musí splnit určité požadavky, mimo jiné mít v pořádku alespoň některá základní zdravotní vyšetření, aby mohli být zařazeni do chovu a jejich potomci obdrželi průkaz původu, ASCA žádná taková pravidla nemá. Jen zmiňovaný etický kodex, nicméně se obávám, že chovatelé v ČR o jeho existenci nemají ani tušení, nebo se jím neřídí. Bohužel pro plemeno.

Je škoda, že FCI celosvětově ASCA rodokmeny neuznává, protože tím přicházíme o široký genofond. V ČR není žádná pobočka ASCA klubu, která by pro majitele těchto psů pořádala akce v souladu s řády ASCA. Těm v takovém případě nezbyvá, pokud se chtějí účastnit výstav

JCh. Ch. Kl.Ch. GrandCh. VetCh. s. a. Lost Creek Diandra Tracy EWJ JS-E-OP RS-E GS-O AXJ AX CGC DNA-CP, (fena), šampionka pěti zemí, evropská vítězka mladých, BOS, Winners Bitch, Reserve Winners Bitch (AKC), Res.BIS, BOB, šestinásobná klubová vítězka, dvojnásobná vítězka speciální výstavy, Austrian Show Winner 2004 (FCI sk. I), selekce krásy, selekce práce (agility), LA3, ZPUI. Agility: mistr republiky (australských ovčáků) družstev 2013, vicemistr republiky (australských ovčáků) 2012, vítězka klubového šampionátu KCHBO 2012. Coursing: mistryně ČR 2004, 2005 a 2006, mistryně Čech 2004, 2005 a 2006, coursingový vítěz 2004, 2005 a 2007 s majitelkou na AKC výstavě v Romulus, NY, (USA) v roce 2007. Fotografie z archivu majitelky.

či závodů v různých sportech, než vyrazit do zahraničí směrem na západ od našich hranic. Velmi silnou základnu má ASCA v Německu a postupně se přidávají další státy, hlavně Nizozemí, Belgie a skandinávské země.

V ČR je australský ovčák bohužel populární i mezi „chovateli“ štěňat bez průkazu původu či jejich různých kříženců, někdy dokonce už v několikáté generaci. A to velmi. Průkaz původu vás nezavazuje k účasti na výstavách či jiných kynologických akcích. Naopak vám dává jistotu, že vám ze štěněte vyroste vámi očekávané plemeno, lze dohledat jeho předky a informace o nich. Prosím, nepodporujte tyto lidi koupí štěňate. Nízká pořizovací cena štěňate může být lákavá, ale často je pod reálnými náklady, které obnáší řádná péče o štěně, respektive celý vrh, v jeho prvních 7–8 týdnech života včetně nákladů na péči o jeho březí a následně kojící matku. Opravdu chcete, aby vás následujících 10–15 let provázel životem pes, kterému se na začátku života nedostalo řádné péče a následky toho si může nést celý život? Co ušetříte na jeho pořizovací ceně, to vás bude stát následná veterinární péče. Je mi velmi smutno, když vidím v inzerátech fotografie štěňat, která jsou téměř celá bílá, „chovatel“ je dokonce někdy vydává za něco velmi unikátního, a přitom na první pohled pochází ze spojení dvou merle rodičů a s vysokou pravděpodobností budou hluchá nebo slepá (i o tom se v této knize dozvíte více). A to je jen jeden příklad za všechny. Péče o takové jedince a život s nimi je daleko náročnější a zcela jistě i nákladnější.

I u skutečných chovatelů se najdou štěňata, která mohou být z různých důvodů levnější. Ani tomu nejlepšímu chovateli se nenarodí celý vrh štěňat, v němž jsou všichni jedinci perspektivní pro chov, výstavy nebo nějaký sport, a rád svěří takové štěně někomu, kdo mu poskytne dobrý domov, a nemusí za takové štěně požadovat nijak vysokou cenu. Navíc získáte výhodu, kterou vám žádný množitel neposkytne, a tou je chovatelský servis. Někde trochu lepší, někde trochu horší, ale budete se mít na koho obrátit v případě, že budete potřebovat radu nebo vyřešit nějaký problém.

I když to někteří neradi slyší, celosvětově dochází určitým způsobem k rozdělení plemene na výstavní a pracovní linie. Každý chovatel má vlastní preference a cíle, ke kterým svůj chov směřuje. Pro někoho je snem titul BIS a pro někoho titul WTCh. Bohužel je smutným faktem, že možná jen promile držitelů titulů BIS by bylo schopno dosáhnout na titul WTCh., a naopak, stejný počet držitelů titulu WTCh. má šanci získat titul BIS.

V USA se nerozdávají medaile nebo poháry, ale tzv. ribbons neboli kokardy. Každá barva má svůj význam a toto rozdělení se dodržuje na výstavách i při závodech. Modrá je za první místo, červená za druhé, žlutá za třetí a bílá za čtvrté místo. I za tituly jako např. WD, BOW, BOS nebo BOB se udělují kokardy určité barvy. Velikost kokardy většinou bývá přímo úměrná velikosti či významu akce. Na některých akcích dostanete kokardu i za dokončený titul. JCh. MultiCh. Kl.Ch. GrandCh. VetCh. s. a. Lost Creek Diandra Tracy EWJ JS-E-OP RS-E GS-O AXJ AX CGC DNA-CP a její sbírka cen z ASCA Nationals 2005, Georgia, USA. Autorka fotografie Dottie Bumbová.

Valná většina australáků v ČR pochází právě z výstavních linií. Každopádně je pozitivní, že čím dál více majitelů australských ovčáků v ČR se s nimi začíná věnovat ve větší míře různým sportům a již téměř v každém z nich můžete nějakého zástupce plemene potkat. Někteří z nich úspěšně složili i relativně vysoké zkoušky, či dokonce i ty nejvyšší. Samozřejmě se i ve vysokém počtu zúčastňují výstav, kde se tedy rozhodně neztratí. Na každé CAC a vyšší (národní, klubové, speciální a mezinárodní) výstavě je běžně k vidění 30 a víc zástupců tohoto plemene.

Když se australský ovčák v ČR poprvé objevil, ČMKU ho zařadila do Klubu chovatelů málopočetných plemen (KCHMPP). Jak už z názvu klubu vyplývá, zastřešuje několik desítek plemen. Někteří majitelé měli pocit, že by se pro plemeno dalo dělat daleko víc, mimo jiné do chovu zařazovat jedince na základě alespoň minimální zdravotní selekce, která v té době byla nulová. Do chovu byla zařazena i první dovezená fena Ch. Vore's Crazy Cassandra, přestože měla vysoký stupeň DKK, nicméně ta právě z tohoto důvodu žádný vrh z rozhodnutí majitelky neodchovala. Vzhledem k počtu australských ovčáků v ČR nemělo smysl zakládat samostatný klub, a proto majitelé hledali klub, který by vedl chov jiného plemene v duchu jejich představ a který by přijal další plemeno. Nakonec se to podařilo a od roku 2002 je australský ovčák chován i v rámci Klubu chovatelů belgických ovčáků v Českých zemích (KCHBO). Každý majitel, či jen zájemce o australského ovčáka, má možnost volby, zda chce do některého z klubů vstoupit, či dokonce být členem obou. Oba kluby si navzájem uznávají chovnost. Je i na volbě každého chovatele, pod kterým z klubů bude chovat. Dokonce je možné kluby měnit, jen dle pravidel ČMKU je nutné, aby chovatel během jednoho kalendářního roku choval jen v rámci jednoho klubu. Odkazy na oba kluby naleznete v příloze A této knihy.

Dostává se vám do ruky kniha autorky, resp. její třetí vydání, která se vedle australských ovčáků doslova narodila. Pochází z jedné z nejstarších rodin, které se tímto plemenem zabývají.

Fena Chuckie of BonChance&Riatta DNA-CP, (černá, s bílými znaky a hnědým pálením), Reserve Winners Bitch (ASCA), LAI, ZVOP. Frisbee: Turnaj mistrů 2012 – vítězka Quadruped (ženy), ME 2012 – 4. místo a nejdelší hod v Quadruped, ME 2011– 3. místo v Quadruped, ME 2010 – 7. místo v Open freestyle, kvalifikace a účast na MS USDDN (USA) 2011 – fotografie pochází právě z této soutěže. Autor fotografie Luca Turano.

V USA se její knize přezdívá „Bible australských ovčáků“. Nicméně je nutné mít na paměti, že tato kniha byla napsána v USA, a proto se její autorka soustředila na americké prostředí. Osobně mám pocit, že speciálně některé kapitoly této knihy byly napsány s ohledem na předpokládané majitele australských ovčáků, tedy farmáře a rančery. Každopádně je to kniha opravdu od A do Z, pokrývá všechna témata, která mohou majitele či chovatele australských ovčáků zajímat.

Vítejte ve světě australských ovčáků! Jsou jednoduše úžasní a zaslouží si naši lásku, pozornost a péči. Snad i tato kniha vám pomůže je ještě lépe pochopit.

*Martina Hodková, chs Diandra www.diandra.wz.cz
poradkyně chovu pro plemeno australský ovčák KCHBO
překladatelka knihy Australský ovčák od A do Z*

Úvod

Australští ovčáci byli vždy součástí mého života. Mými kamarády v dětství, kam až moje paměť sahá. Napadají mě jména jako Daisy, Red, Blue a Badger. Tito psi byli zbožňovanými společníky mých sester, bratra i mě. Objevovali jsme společně svět.

Daisy pomáhala Carol Ann (*pozn. překl. – sestře autorky*), která byla v té době ještě opravdu malá, učit se chodit. Trpělivě snášela, když ji Carol, s pěstmi plnými její srsti, používala jako oporu, aby se mohla zvednout a udělat své první krůčky. Daisy neúnavně přinášela zpět hračky, které Carol vyhazovala ze své bedny, a vracela jí je. A mnohokrát, když se zatoulala příliš daleko, jemně držíc její ruku ji vedla zpět k domu. Nyní je mým velkým potěšením sledovat potomky našich australských ovčáků, jak mi stejně pomáhají s péčí o mého malého syna.

Vypadá to, že australští ovčáci mohou dělat všechno, a že to dělají lépe než kdokoliv jiný. Bylo to přímo tajuplné, jak vždy vypadali, že ví, co mají dělat, i bez speciálního výcviku. Když nastala doba, kdy bylo nutné sehnat ovce z pastvin, můj otec poslal Jinx, aby je přivedla domů. Zmizela na obzoru, kde sehnala všechny ovce i jehňata a přivedla je podél potoka dolů.

Její oddanost byla nepřekonatelná. Malá Goody, sestra Jinx, měla také život vyplněný neuvěřitelnými příhodami, svědčícími o její oddané práci, a to i přes veškerá strádání, která jí byla jedinou odměnou, kterou se jí dostalo od bezohledného ovčáka. Když ovčáka, který s ní pracoval, postihla mrtvice, Goody u něj ležela 3 dny a odháněla krkavce, dokud nepřišla pomoc.

Vřelý vztah k australským ovčákům vedl moje rodiče napříč celou zemí, aby našli další zástupce tohoto plemene. V té době začal zájem o ně vzrůstat, ale jen hrstka lidí je chovala. Z jednoduchého začátku byl položen základ plemene a z něho se vyvinul moderní australský ovčák. Od napsání prvního vydání knihy *Australský ovčák od A do Z* nastala u tohoto plemene i ve světě kynologie spousta změn, a tak bylo nezbytné tuto knihu v celém rozsahu aktualizovat.

Chtěla bych poděkovat Betty Jo McKinneyové za skvělou publikaci, Dianne Bornemanové za péči, Trish Thornwaldové za ilustrace, Christine Rennayové za ilustrace k pasení a za její obětavě podanou pomocnou ruku, Ann de Chantové, Mike Ryanovi a také mým rodičům za historický výzkum, mojí rodině za 100% oddanost a za to, že tu vždy pro mě jsou, mému nejlepšímu příteli a manželovi za to, že koupil toho malého černého australáka (netušila jsem, že tak změni navždy můj život) a Pánu Bohu za to, že vše umožnil.

Jeanne Joy Hartnagle-Taylorová

Tři generace rodiny Hartnagleových

Předmluva

Není mnoho lidí, pokud jsou vůbec nějakí, kteří by byli více kvalifikovaní a mohli vám australského ovčáka představit lépe než Jeanne Joy Hartnagle-Taylorová. Chovatelka, trenérka, závodnice, rozhodčí, lektorka a instruktorka; její dlouholetá znalost problematiky a zkušenosti z ní učinily nadmíru kvalifikovanou odbornici na „předmět australák“.

Své hluboké znalosti a prosté porozumění plemeni, které známe a milujeme, předává s výjimečným zápalem.

První vydání této knihy bylo vedeno snahou napsat o plemenu kompletní knihu. Jako první kniha vůbec, která byla o plemenu napsána, poskytla rozsáhlý pohled do skutečně krásného světa australských ovčáků. Díky ní získala její autorka Jeanne Joy nominaci na prestižní cenu Dog Writer of the Year (psí spisovatel roku), udělovanou Dog Writers Association of America. Ačkoliv původní rukopis si stále uchovává hodnotu jako kniha s nejrozsáhlejšími informacemi tohoto druhu, Jeanne Joy cítila nutnost aktualizovat původní rukopis a doplnit ho o nové informace, speciálně o historii a původu plemene. Dlouholetí i noví chovatelé jistě uvítají velký výběr fotografií, které ještě nikdy nebyly publikovány.

Všichni, kteří vlastnili australáka, znají jeho hrdinství a inteligenci. Od záchrany dítěte před příjíždějícím autem přes hrdinský čin Topaze, australáka, který odvedl stádo krav s telaty do bezpečí v jarní bouři, až po Kentucky Badgera, který zachránil život svému pánovi po pádu z koně – všichni se můžeme sklonit před extrémní oddaností a odvahou, která australského ovčáka charakterizuje.

To je jen malá óda na slavnou historii tohoto skutečně unikátního plemene. Když jsem vyrůstala, tyto historky byly všeobecně známé. Znějí poněkud nadneseně, skoro jako fikce.

Jistě byly v základu pravdivé a jen potvrdily můj závazek, který k plemenu mám. Oddanost mé rodiny tomuto nádhernému plemenu a vstřícný postoj Jeanne Joy k výstavám a závodům, to vše jistě přispělo i k mému nadšení pro chov a výstavy. Starší sestra Jeanne Joy nás provázela při naší cestě k získání některých z nejvyšších výstavních ocenění, stejně tak jako k pracovním výsledkům v soutěžních arénách celé země. Stala se jedním z předních a velmi uznávaných znalců plemene, a jsem skutečně pyšná na její neutuchající touhu pokračovat ve výzkumu a dělit se o tyto informace s těmi, kteří se nikdy nemohou naučit dost o našich australských ovčácích.

Prosím posaďte se a užijte si stejně jako já tuto skvělou sbírku faktů, zpráv, vzpomínek, a možná i pár snů, které obsahuje kniha *Australský ovčák*. Domnívám se, že napomůže k většímu porozumění plemenu, které bylo vždy blízké vašemu srdci – australskému ovčákovi.

Carol Ann Hartnagle Madsenová

Pes Sisler's Shorty (vlevo) v majetku Jaye Sislera

Kapitola 1

TI MALÍ MODŘÍ PSI

RANÝ PŮVOD PLEMENE

Australský ovčák se proháněl po amerických pastvinách už v dobách kdy rančeři měřili v sekcích (čtverečních mílích), a ne v akrech. Základy tohoto plemene jsou z větší části spojeny se psy, kteří se dostali na západ Spojených států amerických v letech 1940 až 1970. Zde se na ohromných pozemcích rančů pásly miliony ovcí. Pro práci se stády na americkém Západě, kde byl v důsledku 2. světové války akutní nedostatek pracovních sil, byli na základě tříletých smluv s Western Range Association najímány stovky baskických pasáků ovcí ze Španělska. Přijížděli i se svými ovčáckými psy, kteří pro ně představovali pracovní nástroj. „Malí modří psi“ se začali objevovat ve významném počtu, a díky tomu začali být bráni na vědomí. Z původně neznámého plemene se během několika málo desítek let stalo plemeno velmi populární.

Jméno „australák“ je spojeno s jinou historií. Někteří španělští Baskové připluli i se svými psy do Austrálie, neboť doufali, že zde seženou práci na velkých ovčích farmách. Ovšem zjistili, že metody australského chovu ovcí jsou velmi odlišné od jejich systému ovčáctví, založeném na sezonní migraci stád. Ovce byly chovány na stálých pastvách a nebylo nutné je přesouvat mezi letní a zimní pastvou. Přijali proto práci na nákladních lodích a starali se o ovce po dobu jejich přepravy do USA. A protože jejich psi se dostali do Ameriky na lodích, přivážejících ovce z Austrálie, začali být nazýváni „australští ovčáci“.

Život pastevců ovcí byl velmi neutěšený a plný útrap a také jejich psi museli být odolnými jedinci, „tvrzení“ tím, čemu byli vystaveni, a museli prokázat svoji přizpůsobivost. Tito psi byli schopni vést ovce přes západní pláň a stáda chránit před predátory. Měli silné ovčácké schopnosti a byli vášnivě oddáni svým pánům. Australáci byli mimořádně učenliví, ale dostatečně samostatní a schopní se o sebe postarat v téměř každé situaci. Pro tyto vlastnosti byli velmi ceněni i ostatními místními ovčáky. Tito dávní australáci byli nebojácní, inteligentní a spolehliví. Vyznačovali se vy-

trvalostí a měli dostatek sil, aby hnali velká stáda ovcí na otevřeném prostoru, dokázali se postavit tvrdohlavému beranovi a nebáli se ani napadení býkem, ale k jehňatům se uměli chovat jemně.

Strýček mého otce byl rančerem nahoře na ranči Gore Range, známém jako IK Bar, který byl tam, co se nyní nachází Vail Ski Resort (základní výška 2 475 m n. m.) (*pozn. překl. – lyžařské středisko na západ od Denveru v Coloradu, v horách Rocky Mountain*). V časném jarním období se jeho krávy rády pásly na bujných loukách. Jenže tráva z těchto luk byla určená na

George Washington Bush, zakladatel Centralia Washington, je na fotografii s australským ovčákem v roce cca 1893. Fotografie poskytla Oregon Historical Society.

*Všimněte si výrazné podoby mezi austrálákem
zobrazeným s Georgem Washingtonem
Bushem a tímto, kterého vyfotografovala Patsy
Carsonová (1982).*

seno pro zimní období. Proto se musely krávy vytlačit nahoru do příkrých hor (nyní sjezdovek) s převýšením cca 1 000 metrů na temeno hory do nadmořské výšky 3 500 metrů, kde byla vysoká horská tráva. Pokud se to nestihlo před desátou hodinou ráno, než začalo být horko, dobytek se zasekl a bylo téměř nemožné ho tam dostat.

V té době můj táta pracoval s Roverem, černým „bobtailem“ (*pozn. překl. – V angličtině jde o označení přirozeně krátkého ocasu.*), jak se jim tenkrát říkalo. A také se dvěma border koliemi Emmetta Nottinghama. Borderky to byly výborné, ale když bylo nutné do stáda „šťouchnout“, chyběla jim cílevědomost (vytrvalost a síla) k tomu, aby ho udržely v pohybu poté, co se postup stal obtížný. Rover měl sílu (výdrž) udržet stádo v chodu i tam, kde ostatní měli dost a nehnuli s ním.

Australáci dokáží přemýšlet a nepotřebují pro každý krok dostat povel, ale jsou ochotní naslouchat a chtějí se zavděčit. Rančeři psy v dřívějších dobách netrénovali, ale bystrá inteligence a přirozené pracovní schopnosti australským ovčákům umožňovaly, aby se učili

„za pochodu“, vlastně tím, že vykonávali práci. Nikdo je netrénoval tak, jak je v dnešní době zvykem.

Ovčácký a ochranný instinkt byl v těchto dávných dobách pro rančery důležitý. Západní pastviny byly relativně divoké. Medvědi a kojoti byli běžně k vidění a psi museli dbát na své strážní povinnosti stejně, jako na povinnost odvést stádo v případě nenadálé bouře do bezpečí.

*Elegantní Blue Spice of Flintridge (Harper's
Old Smokey x Smeadra's Blue Mistingo), hlavní
zakladatelka linie Flintridge a významná
„příspěvatelka“ modernímu australskému
ovčákovi. Fotografie poskytl dr. Heard.*

Tento portrét byl pořízen v roce 1899 ve výšce 12,000 stop (3 658 m) nad Salt Lake City v Utahu, kde příbuzní Charlese E. Watsona pásli své ovce. Na fotografii jsou 3 australští ovčáci. Fotografii věnovala Janiece A. Wilsonová.

PLEMENA, KTERÁ SE DĚLÍ O SPOLEČNÉ PŘEDKY

Mezi australským ovčákem a pyrenejským ovčákem, který se vyvinul a byl chován ve Francii od roku 1926, existuje určitá podobnost, ale nejde o jeho kopii; standard, který byl pro pyrenejského ovčáka napsán v roce 1926, rozdělil všechny jeho typy do dvou kategorií (s krátkou a s dlouhou srstí v obličejové části hlavy). Určité znaky (včetně měděného pálení) byly nežádoucí, takže byly eliminovány. Proto se rozmanitost pyrenejských ovčáků v porovnání s prvními australskými ovčáky velmi snížila. Typy baskických ovčáckých psů, kteří se dají ještě nalézt v určitých odlehlých částech Pyrenejí a kteří jsou zobrazeni na straně 186 v *The Atlas of Dog Breeds of the World (Atlasu plemen světa)*, blue-merle s hnědými znaky nebo mě-

děným pálením, připomínají malé modré psy, poprvé zaznamenané rančery na západě USA.

Německé kolie nebo kolie, plemeno, které v Austrálii v typu a temperamentu hodně připomíná australského ovčáka, je považováno za Welsh Heeler nebo Old Welsh Bobtail. Předpokládá se, že tito velšští ovčáci jsou také potomky baskicko-keltských ovčáků, kteří migrovali ze severního Španělska se starověkými Ibeřany na britské ostrovy.

V sousedních částech Německa, nepříliš daleko od francouzských Pyrenejí, existuje German Tiger Dog, jedna z mnoha variet starého německého ovčáka (Altdeutscher Schaeferhund), která připomíná některé z prvních pracovních linií australských ovčáků a je považována za jedno z plemen, které se podílelo na vzniku kolie v Austrálii.

Společný klíč ke všem těmto plemenům, které doprovázely ovce, je ovčí průmysl a ve

William Gibson (otec Elaine Hartnagleové), rančer z Wyomingu, měl v roce 1928 krátkoocasého australáka. Na této fotografii ve Waldenu v Coloradu je s Bobem, kterého získal od baskického ovčáka jménem Vasquez.

Španělsku chované ovce merino. Tyto ovce byly známé hlavně pro své těžké rouno a velmi jemnou vlnu. Plemeno zvané saské merino bylo dovezeno ze Španělska do Saska v nynějším Německu v 17. století.

MODERNÍ AUSTRALSKÝ OVČÁK

Plemeno bylo založeno na australských ovčácích, kteří byli prověřeni těžkou, ustavičnou prací na ranči v reálných pracovních situacích, kde se sami učili, jak se pohybovat v různých terénech a v různých podmínkách. Byli dostatečně tvrdí, aby otočili útočící krávu, bránící tele, a přesto dostatečně jemní, aby nosem pošouchli jehně správným směrem.

Australáci se stali populárními díky své účasti na výstavách hospodářských zvířat, trzích, rodeích a výstavách koní i psů, kde předváděli triky a ukázky pasení a agility. Diváci nad zvláštními schopnostmi „malých modrých psů“ žasli.

Jay Sisler z Emmettu v Idahu byl první, kdo australského ovčáka představil americké veřejnosti. Od konce 40. let až zhruba do roku 1960 předváděl se svými psy různé triky na rodeích po celých Spojených státech a Kanadě. Jayovi australáci vystupovali i v několika filmech včetně Disneyho filmu *Stub – The Greatest Cowdog in the West* a *Run Appaloosa Run*.

Sisler's Shorty a Stubby, jeho bratr ze stejného vrhu, vzešli ze spojení Blue Star a červeného psa Keeno. Shorty výrazně figuruje v rodokmenech mnoha současných australáků. Jeho nejslavnějším synem je nepochybně Wood's Jay, zakladatel chovu legendární linie Fletcher Woods. Dcera Jaye, Nettessheim's Twinkles, se stala matkou psa Heard's Cactus of Flintridge.

Juanita Elyová koupila Fea, malého blue-merle psa, kterého si přivezl ze Španělska baskický ovčák, pracující pro Warren Livestock

Hartnagle's Badger (Christiansen's Buster x Ely's Blue), 1954–1969, je na obrázku s autorkou (vpravo) a její sestrou Christine.

